

...οι ατέρμονες κοιλίες όπου δοκιμάζονται οι αντοχές μας...

Αφού λοιπόν έγραψε ποίηση, που εξέδωσε στις Σημειώσεις, τον Έρασμο, τις Λύσεις, το Ύψιλον, τις Εκδόσεις των Φίλων και αλλού, κι αφού έγραψε διηγήματα, αυτοβιογραφικά κείμενα και δοκιμακές δοκιμές για ποιητές αλλά και για τα εικονοστάσια του χωριού του, ο ποιητής που δεν σταματήσαμε να διαβάζουμε συλλέγει είκοσι έξι πεζογραφήματα – και έχει πάντα ιδιαίτερο ενδιαφέρον η πεζογραφία ενός ποιητή. Πρόκειται για κείμενα που δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά [Πλανόδιον, Οροπέδιο, Νέα Ευθύνη, Προκυμαία, Φηγός, Ηπειρωτικόν Ημερολόγιον, Πύρρος, Ζωσιμάδες], εφημερίδες [Η φωνή του Πωγωνίου, Βησσάνη] και στην ιστοσελίδα *Γιάννενα πόλη των ευεργετών*.

Όπως και στην προ οκτώ ετών *Δοντάγρια*, έτσι κι εδώ τα πεζογραφήματά του επιλέγουν την μικρή έκταση, τις ελάχιστον προσωπικές ιστορίες και τις βιωμένες μνήμες, αλλά την ίδια στιγμή μοιάζουν ψηφίδες μιας ολόκληρης εποχής, ενός ολόκληρου συλλογικού κόσμου. Το παρελθόν είναι εδώ και παντού· αναπνέει σε κάθε γραμμή, τροφοδοτεί ακατάπαυστα την έμπνευση και γίνεται γραφή. Η μνημονική αυτή λογοτέχνηση ταξιδεύει συνεχώς ανάμεσα στους γενέθλιους τόπους και στο κλεινόν άστυ. Αν υπάρχει ένα δεύτερο επίκεντρο, στην ουσία έκκεντρο, αυτό είναι το κτισμένο και το ακίνητο – τα σπίτια. Ένα σχετικό αφήγημα αφορά το πατρικό του, όπου «έζησε» από το 1949 έως το 2010, οπότε και καταδαφίστηκε. *Το σπίτι είχε από καιρό «φύγει» από τον χώρο του και είχε στρατοπεδεύσει μέσα μου*, γράφει ο συγγραφέας, σε σημείο να του προτείνει να μετακομίσει αλλού, σε άλλο οικόπεδο.

Από την άλλη, σκέφτομαι πώς τόσα χρόνια τα κατοικούσαμε. Δέχονταν αδιαμαρτύρητα τις παρατηρήσεις μας για ένα σωρό λόγους όπως όταν ζεσταινόμασταν, κρυώναμε, γλιστρούσαμε στις πλάκες της σάλας και δεχόμασταν τις στάλες της βροχής όταν μετατοπιζόταν κάποια πλάκα της σκεπής. Καιρός λοιπόν να μας κατοικήσουν κι αυτά με τη σειρά τους για όσα χρόνια αντέξουμε. Γι' αυτό και σε ανύποπτο χρόνο ακούγονται πολυφωνικά μοιρολόγια κι οι γύρω μου – αν υπάρχουν εκείνη τη στιγμή – με κοιτούν με περιέργεια ανάμικτη με έκπληξη. Προσπαθώ να υποκριθώ ότι δεν συμβαίνει τίποτα και ανοίγω με νωχελικές κινήσεις το κινητό μου ώστε να φανεί ότι απ' αυτό προέρχεται η μελωδία. [σ. 70]

Ύστερα από εβδομήντα χρόνια ο συγγραφέας ξαναπερπατάει στην οδό Ανάφης, στάση Λυσοιατρείο στα Πατήσια, σε μέρη που έζησα κι εγώ αλλά τόσο μεταγενέστερα στον χρόνο, και δεν πιστεύει στα μάτια του: η μονοκατοικία με τον αριθμό 14 βρίσκεται στη θέση της. Σειρά έχουν οι λέξεις του να ξαναζωντανέψουν το μεγάλο οικόπεδο, το σπίτι, τα οικιακά δρώμενα. Αλλά δεν θα μείνουμε για πολύ, αφού η παρέα ήδη ξεκίνησε και ανέβηκε στα Τουρκοβούνια για λουμινάκια, που στήριζαν την φλόγα και τον σπάγκο στα καντήλια. Στο άδεντρο τοπίο τους περιμένουν οι θάμνοι με τα ξεραμένα λουμίνια κι ύστερα πίσω η χωμάτινη αυλή τους όπου θα τα δέσουν σε ματσάκια για να πουληθούν σε φτωχικά σπίτια και σε ημιυπόγεια. Η μνήμη έχει πια ξεδιπλωθεί· η περιπλάνηση στους δρόμους, οι πρώτοι Γερμανοί στην Αθήνα, η Κατοχή, η «Ρεζεντά», η θεία που αγόραζε τα λουμινάκια χωρίς να τα χρειάζεται...Κι όλα αυτά ήρθαν με το άκουσμα μιας λέξης. *Μια λέξη λοιπόν με καθήλωσε. Άνοιξε πόρτες στο παρελθόν, έγινε η αιτία για ένα σωρό απολογισμούς όχι μιας, αλλά πολλών δεκαετιών, ανασκάλεψε τις αναμνήσεις, βρήκε καλά κρυμμένα μυστικά που μοσχοβολούσαν ακόμα. (Λουμινάκια για το καντήλι σας, σ. 81)*

Η Άσκηση εφέδρων «Ο Λεωνίδας» βρίσκει τον συγγραφέα στο χακί πέντε χρόνια μετά την απόλυσή του από τον στρατό. Εδώ (από)λαμβάνουμε μια πλήρη περιγραφή των συνθηκών: ένας διοικητής που μιλάει για εχθρούς αλλά κοιτάζει τους ασκούμενους με βλοσυρό ύφος λες και αυτοί τελικά είναι οι εχθροί, τα γνωστά ακουστικά μαρτύρια, τα μαθήματα ξένων γλωσσών κατά το δόλιο ζικ ζαγκ στην ουρά για το καζάνι και τελικά ένας πόλεμος που περιορίζεται εντός σκηνών, με τις βροντερές ριπές της φασολάδας. Μακριά από τα βουνά της Νεμέρτσκας και την μυρωδιά του λουλουδόμελου, η ζωή μπορεί να είναι το ίδιο σπαρταριστή – ή τουλάχιστον να περιγράφεται σπαρταριστά – ακόμα και μέσα σ’ ένα τρόλει («Κάρτα απεριορίστων διαδρομών»).

Αλλά οι μνήμες ακίνητων και κινητών κυριαρχούν: *Οι πέστροφες, Η γάστρα, Οι καμινάδες, Το αγριόμελο, Το περίπτερο, Τα (ει)κονίσματα (εικονοστάσια) του χωριού μας, Η καλύβα του Φάνη Κιτσώνα* αξίζουν τις λέξεις τους, όπως και οι *Εξώπορτες*, στις οποίες ο καιρός μέρα τη μέρα, χρόνο το χρόνο, κεντάει το ξύλο: *Πολλές φορές αντιδρούν στους ανεπιθύμητους αρνούμενες πεισματικά ν’ ανοίξουν κι άλλες με την παραμικρή πίεση ανοίγουν διάπλατα υποδεχόμενες κυρίως όσους έλειψαν καιρό σε ξένους τόπους. Κι εκείνες οι άλλες, οι διπλομανταλωμένες με το κλειδί να σκουριάζει ανάμεσα στις πλάκες της σκεπής τους αχρησιμοποίητο κι ο κισσός να τις λυπάται και να σκουπίζει τα δάκρυά τους· γι’ αυτό ο τόπος μπροστά τους πάντα νοτισμένος.* [σ. 99]

Μεγάλο μέρος των αναμνήσεων επιστρέφει σε ένα παλαιό, ολότελα διαφορετικό άστρ, όπως στο *Ζαχαροπλαστείο «Πέτρογαδ»*, όπου ο αφηγητής θυμάται την μοναδική αίσθηση της απόλαυσης ενός πιροσκι και μιας μπύρα FIX σε μια βαθιά μαλακή πολυθρόνα ενώ ο ιδιοκτήτης Νίκυ Γιακόβλεφ έπαιζε συνθέσεις του στο πιάνο και η μούσα του Μαίρη Λω με τα εβένινα μακριά μαλιά της κι ένα βυσσινί μάζι φόρεμα τραγουδούσε πλάι του. Κι ύστερα ο αφηγητής αναζητά και αναρωτιέται· καθώς θυμάται ένα μικρό κείμενο για την Λω από τον Νίκο – Αλέξη Ασλάνογλου, δημοσιευμένο σ’ ένα λογοτεχνικό περιοδικό της εποχής, το αναζητά, στη μνήμη κάποιου αναγνώστη που μπορεί να το γνωρίζει. Κι αναρωτιέται: πόσοι από το πλήθος των πεζών που περνούν μπροστά από τον αριθμό 26 της Σταδίου είχαν ζήσει εκείνη την ονειρική εμπειρία;

Ο Πορφύρης ηθογραφεί χωρίς διδακτισμό, νοσταλγεί χωρίς μελοδραματισμό, αναπολεί χωρίς να εξωραϊζει. Αφηγείται με τον τρόπο που θα επιθυμούσε κανείς να ακούσει όλα όσα κρίνει πως αξίζουν να μνημειωθούν, είτε πρόκειται για εκείνη την μέρα – όνειρο από εκείνες για τις οποίες ο Σαίξπηρ έγραψε *Όμορφη μέρα· όσοι πεθάναν το ’χουν μετανιώσει* (Συν τω Θεώ) είτε για την ιστορία της βάφτισης του ζαχαροπλαστείου Dolce από τον γελοιογράφο Κ. Μητρόπουλο (*Ζαχαροπλαστείο Dolce*)· αλλά πάνω απ’ όλα, μας παραδίδει γραπτώς την έγνοια για τα παλιά σπίτια στην *Επαρχία*, ή για εκείνα που μας βαραίνουν το στέρνο, αυτοί οι ατέρμονες κοχλίες να φτάνουν ως τον πυρήνα της μνήμης όπου δοκιμάζονται οι αντοχές μας...

Λάμπρος Σκουζάκης, μπλογκ Πανδοχείο, 29-3-2015